

significant iudæi, qui accineti lumbis, et calceati, et tenuentes baculum in manibus, festinanter comedebant agnum paschalem. Hæc ferè præcipua sunt. Alia minutiora omitto.

CAPUT XIV.

DE SACRAMENTIS MOSAICIS.

4. Sacraenta sunt quædam externa signa seu cæmoniæ, quæ ex Dei institutione habent vim significandi et efficiendi aliquam sanctitatem, ut passim docent theologi. Est autem duplex sanctitas: Una vera et interna, quæ est idem, quod gratia justificans: altera legalis et externa, quæ consistit in quadam munditia legali, id est à lege Mosaica præscripta. Sicut enim lex Mosaica reputabat quosdam immundos seu irregulares, qui hoc vel illo modo affecti essent, aut certa quædam opera facerent; ita etiam reputabat quosdam mundos et sanctos, si certas quasdam cærimonias à Deo institutas usurparent. Hoc posito, queritur primò, quæ et quot fuerint sacramenta Mosaica. Secundò quam vim et efficaciam sanctificandi habuerint. Tertiò an fuerint tam perfecta quæ nostra Sacraenta. Quartò quid de singulis in particulari statuendum sit.

QUÆSTIO I.

Quæ et quot fuerint sacramenta Mosaica?

4. Generatim loquendo, fuerunt duplia. Quædam pertinebant ad totum populum, ut circumcisio, esus agni paschalis, purificationes ab externis immunditiis, expiations à peccatis. Quædam ad ministros Synagogæ, ut consecratio Sacerdotum, ablutio manuum ac pedum, rasio pilorum, esus panum propositionis et quorundam aliorum, quæ Sacerdotum usibus deputabantur. Divus Thomas in 1. 2. quæst. 102, art. 5.

2. Hæc omnia erant figuræ seu typi Sacramentorum novæ legis. Nam primò circumcisio erat figura Baptismi: 2. Esus agni paschalis, et esus panum propositionis figura Eucharistiæ: 3. Purificationes et expiations figura Pœnitentiæ: 4. Consecratio Sacerdotum figura sacri Ordinis: D. Th. ibid. art. 5 ad 3.

3. Quæres: cur nulla fuerit figura reliquorum sacramentorum, ut Confirmationis, Extremæunctionis et Matrimonii? D. Thomas assignat hanc causam; quia Confirmationis est sacramentum plenitudinis gratiæ, (Galat. iii, 4, et Hebr. vii, 19.) Similiter Extremaunctionis est quasi immediata quædam præparatio ad introitum regni cœlestis. At in veteri Testamento nemini patebat introitus in regnum cœleste, quia janua regni nondum erat aperta, ed quod Christus nondum persolverat premium redemptiōnis nostræ per effusionem sui sanguinis: (Heb. ix, 8, et c. x, 19.) Denique sacramentum Matrimonii significat indissolubilem conjunctionem Christi cum Ecclesia, quam matrimonium iudæorum non poterat significare, quia per libellum repudiū poterat dissolvi: (Deut. xxiv, 1.)

4. Dices 4. Videntur plura fuisse; ut manna, et aqua scaturiens de petra, quæ erant figuræ sacramenti Eucharistiæ. Respondeo: Erant quidem figuræ sacramenti Eucharistiæ, ut bene objicitur; sed tamen non erant propriæ sacramenta. Non enim erant externæ cæmoniæ à Deo instituta, quæ ordinariè deberent usurpari, quamdiu duraret Synagoga. Nota: In veteri Testamento fuerunt duplices figuræ nostrorum sacramentorum. Quædam erant figuræ et sacramenta simul: ut circumcisio, esus agni paschalis, et reliqua superius enumerata. Quædam non erant sacramenta, sed tantum figuræ, quo pacto transitus maris rubri erat figura Baptismi; et manna figura Eucharistiæ: neutrum tamen sacramentum: D. Th. 3, p. q. 70, art. 4 ad 2.

5. Dices 2. Si non fuerunt alia sacramenta Mosaica, quæ quæ enumerata sunt; necesse est pauciora fuisse Mosaica, quæ sint nostra, quod est contra Augustinum in Psalm. LXXIII asserentem, plura fuisse Mosaica. Sequela patet, quia nostra sacramenta sunt septem: at

Mosaica non fuerunt septem, sed tantum quatuor, correspondentia Baptismo, Eucharistiae, Pœnitentia, sacro Ordini, ut dictum est. Respondeo: Mosaica fuerunt multo plura, quam quatuor; fuerunt enim variae purificationes ab immunditiis legalibus, et similiter variae expiations à peccatis. Quæ tametsi inter se diversæ essent, repræsentabant tamen unum sacramentum novæ legis, nempè sacramentum Pœnitentiae. Eodem modo fuerunt multa, quæ repræsentabant Eucharistiam.

QUÆSTIO II.

Quam vim et efficaciam sanctificandi habuerint Sacraenta Mosaica?

1. Sensus est quam sanctitatem significaverint et efficerint sacramenta Mosaica?

Tria probanda sunt: 1. Quod significaverint gratiam justificantem quæ est vera et interna sanctitas: 2. Quod tamen non efficerint aut contulerint gratiam justificantem: 3. Sed quod contulerint sanctitatem, seu munditiam legalem. Sit ergo

2. Prima conclusio: Sacraenta Mosaica erant signa gratiæ justificantis, quæ in novo Testamento danda erat per Christum. Ita passim theologi, qui asserunt sacramentum in genere nihil aliud esse, quæ signum rei sacraæ, vel invisibilis gratiæ signum visible. Et hoc interesse inter sacramentum veteris ac novi Testamenti quod hoc sit signum gratiæ præsentis: illud fuerit signum gratiæ per Christum dandæ. Nam sicut nos in novo Testamento credimus Christum venisse; ita iudei in veteri Testamento credebant venturum esse. Unde sicut nostra sacramenta significant gratiam, quæ re ipsa datur per Christum; ita illorum sacramenta significabant gratiam, quæ danda erat per Christum. Et hoc sensu dicit Apostolus Hebr. x, 4: «Umbram habens lex futurorum, non ipsam imaginem rerum.»

3. Secunda conclusio: Sacraenta Mosaica non efficerant gratiam justificantem, quam significabant: vel non erant signa practica gratiæ justificantis: vel non habebant vim justificandi, aut remittendi peccata, quo ad

culpam. (Quæ omnia serè pro eodem usurpantur.) Ita D. Thomas in 3, p. q. 62, artic. 6 et alii passim, exceptis paucis. Et probatur primò ex iis Scripturæ locis, ubi sacramenta Mosaica vocantur egene, infirma et inutilia. Egene, quia non continebant gratiam: infirma, quia non poterant à peccato liberare: inutilia propter eamdem causam; Galatarum iv, 9: «Quomodo convertimini iterum ad infirma et egene elementa?» id est, ad cærimonias et sacramenta Mosaica. Et Hebræorum vii, 18: «Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus, et inutilitatem.» Ubi per mandatum intelligit legem Mosaicam, quæ idè reprobata est, quia erat infirma et inutilis. Tametsi enim præscriberet multas cærimonias et sacramenta; non tamen per ea poterat hominem salvare. Quod etiam confirmatur ex sequentibus testimoniorum: Jo. i, 47: «Lex per Moysem data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est;» id est, Moyse dedit populo nudam legem, nudas cærimonias, nuda sacramenta. At Christus dedit etiam gratiam, quam Moses dare non potuit. Et Galat. iii, 14: «Legè nemo justificatur apud Deum,» id est, vi legis, vel vi sacrificiorum et sacramentorum, quæ à lege præscripta sunt. Et ibidem v, 21: «Si data esset lex, quæ posset vivificare, verè ex lege esset justitia:» at ex lege non est justitia: ergo lex non potest vivificare. Ratio sumitur ex præcedenti conclusione; quia si sacramenta Mosaica contulissent gratiam, jam fuissent signa præsentis gratiæ, et non futuræ. Nec Apostolus dixisset: *Umbram habens lex futurorum bonorum*, sed potius, habens præsentia bona: id est, præsentem gratiam, justitiam et salutem.

4. Tertia conclusio: Sacraenta Mosaica conferebant quamdam munditiam et sanctitatem legalem, quæ quidem non erat vera et interna sanctitas, sed tamen figura veræ et internæ sanctitatis.

Hæc conclusio clara est, si loquamur de purificationibus ab externis immunditiis, et de expiationibus ab externis peccatis. De reliquis sacramentis sic ostenditur: Consecratio Sacerdotum (quo etiam spectat ablutio manuum, et rasio pilorum) efficiebat, ut aliqui à numero aliorum segregati, speciatim deputarentur ad cultum di-

vinum peragendum. Quæ deputatio erat quædam sanctitas legalis, quam non habebant laici. Similiter circumcisio efficiebat, ut homo qui anteà putabatur inter immundos et incircumcisos, transferretur ad populum sanctum, et à Deo peculiariter electum, de quo scriptum est: Exod. xix, 6: «Vos eritis mihi regnum sacerdotale, et gens sancta.» Et Deut. vii, 6: «Populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram.» Ad hunc populum nemo admittebatur, nisi per circumcisionem. Denique Iesus agni paschalis, et panum propositionis efficiebat, ut homines fierent participes cibi sanctificati, quæ erat quædam sanctitas legalis.

QUÆSTIO III.

An sacramenta Mosaica fuerint tām perfecta quām nostra?

4. Lutherani et calvinistæ docent nihil interesse inter sacramenta Mosaica et nostra, quoad vim et efficaciam justificandi: ac proinde eamdem vim et efficaciam habuisse Mosaica, quam habent nostra. Quod perinde est, ac si dicas, nihil interesse inter umbram et imaginem, inter figuram et rem figuratam, inter ancillam et dominam, inter servos et filios, inter Moysem et Christum. Quæ omnia absurdā sunt.

2. Catholici assignant duplex discrimen: Unum, quod Mosaica non contulerint gratiam justificantem, ut ostensum est; nostra conferant, ut patet Actorum ii, 38: «Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu in remissionem peccatorum vestrorum.» Et ad Titum iii, 5: «Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.» Hoc discrimin agnoscit Augustinus in Ps. LXXIII: «Alia sunt, inquit, Sacraenta dantia salutem; alia promittentia Salvatorem. Sacraenta novi Testamenti dant salutem: Sacraenta veteris Testimenti promittebant Salvatorem:» et ibidem: «Mutata sunt Sacraenta; facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, felicia.» Vide eundem Epist. 418 ad Januarium, et

libro tertio de doctrina christiana, capite nono, et libro decimonono contra Faustum, c. 13.

3. Alterum est, quod Mosaica constabant rebus et non verbis; nostra rebus et verbis. Ita D. Thom. 3 part., quæst. 60, art. 6 ad 2 et 3. Et probatur, quia in veteri Testamento, ubi præscribuntur præcipui ritus sacramentorum, nulla fit mentio verborum, ut patet Genesis xvii, ubi præscribitur ritus circumcisionis: Et Exod. xii, ubi præscribitur ritus agni paschalis: Et Levitic. viii, ubi præscribitur ritus ordinationis: et sic deinceps. At in novo Testamento non tantum rerum, sed etiam verborum fit mentio. Nam in Baptismo est ablutio aquæ, et verba baptizantis: (Matthæi xxviii, 19.) In Eucharistia est panis et vinum, et verba consecrationis: (Math. xxvi, 26.) In Confirmatione est impositio manuum et oratio: (Act. viii, 15 et 17.) In Extremaunctione est unctio et oratio: (Jacobi v, 14.) Rationem hujus discriminis assignat D. Thomas, quia status veteris Testimenti erat imperfectior, quām est status novi Testimenti, et habebat fidem obscuriorem, ac magis implicitam, quām nos habemus; ergo etiam debebat habere Sacraenta obscuriora, id est, magis obscurè significantia. Cum ergo verba sint clariora ad significandum, quām externæ cæremoniæ; non debebant sacramenta Mosaica constare verbis, sed solis cæremoniis: alioquin fuissent æquè clara, ac nostra; quod est contra analogiam et differentiam veteris ac novi Testimenti, quæ initio hujus libri explicata est.

4. Contra priùs discrimin objicit Calvinus illud 1 Corinth. x, 3: «Omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritualem bibuerunt.» Ex quo colligit judæos eamdem escam manducasse in manna, quam nos manducamus in Eucharistia, ac proinde manna et Eucharistiam esse ejusdem virtutis et efficacia. Et confirmatur, quia esca illa, teste Apostolo, erat spiritualis: ergo habebat effectum spiritualem, et non tantum corporalem aut legalem. Unde Augustinus tract. 26 in Joannem, disputans de illo loco Pauli, dicit sacramenta nova et vetera fuisse diversa specie visibili; sed paria virtute spirituali.

5. Resp.: Apostolus non confert nos cum judæis, sed

judæos inter se. Neque dicit judæos eamdem escam nobis-
cum manducasse, sed omnes judæos inter se collatos eam-
dem escam manducasse, ut patet ex contextu, qui sic
habet: «Patiens nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes
«mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nu-
«be, et in mari, et omnes eamdem escam spiritualem man-
«ducaverunt.» Quod non potest secundum sensum littera-
lem intelligi de christianis, sed de solis judæis. Sensus
igitur Apostoli est hic: quemadmodum judæi, tametsi
omnes idem manna cœlestis manducarent, et eamdem
aquam divinitus datam biberent, non tamen omnes salvi
facti sunt, sed multi in deserto perierunt, propter sua
peccata: ita nos christiani, tametsi omnes eodem Bap-
tismo et eadem Eucharistia utamur, non tamen omnes
salvabimur, nisi à peccatis abstineamus.

6. Nec obstat Augustinus, cujus verba sunt hæc: «In
«signis diversa sunt, sed in re, quæ significatur, paria
«sunt,» id est, sacramenta vetera et nova sunt paria,
quoad rem significatam; quia eumdem Christum signifi-
cant. Hinc enim non sequitur esse paria quoad efficaciam,
sed solum quoad significationem. Nam vetera significa-
bant Christum futurum; nova præsentem. Et hoc sensu
tam vetera quam nova dicuntur spiritualia.

7. Contra posterius discrip-
tio-
men-
discri-
men objici potest, quod etiam
in veteri Testamento, quando prescribuntur ritus sacra-
mentales, fiat mentio verborum, ut patet Levit. iv, 26,
ubi describitur ritus sacrificii pro peccato, et postea subdi-
ditur: «Rogabitque pro eo Sacerdos, et pro peccato ejus
«et dimittetur ei.» Respondeo: Non est certum, quod
illud sacrificium fuerit sacramentum. At, si non fuit sac-
ramentum, cessat objecio. Deinde oratio Sacerdotis non
erat de essentia sacrificii pro peccato, sed solum addeba-
tur ad facilius impetrandam peccati remissionem. Hoc
inde colligitur, quia in sacrificio pro peccato Sacerdotis
nulla oratio adhibebatur, sed solum in sacrificio pro pec-
cato alicujus de populo, ut patet ex loco citato.

QUÆSTIO IV.

Quid statuendum sit de circumcisione?

1. Hactenùs dixi de sacramentis in genere: nunc spe-
ciatim agendum est primò de circumcisione: secundò de
Purificationibus ab externis immunditiis. De reliquis
actum est ante, præsertim de esu agni paschalis cap. 13,
num. 15 et seq. De expiationibus à peccato ibid. 34. De
consecratione Sacerdotum cap. 7. quæst. 3.

2. Igitur de circumcisione quædam certa, quædam du-
bia sunt apud theologos. Certa sunt hæc: Primò, quod
circumcisio à Deo instituta sit pro Abrahamo, et tota ejus
posterioritate mascula: (Genesis xvii, 10.)

3. Secundò, quod debuerit fieri octavo die: (Ibidem
v. 12.) Nec poterat citius fieri, quia ante illum diem
propter infants teneritatem fuisset periculum mortis. Po-
terat tamen justa de causa differri post octavum diem:
sicut dilatata est in deserto per quadraginta annos ob con-
tinuam peregrinationem: (Josue v, 6.) Vide ibi Serarium,
et Vasquez in 3. p. disp. 163, cap. 2.

4. Tertiò, quod debuerit fieri in carne præputii: (Ge-
nes. xvii, 11.) Quia Adamus in isto membro sensit pri-
mum effectum suæ inobedientiæ, nempè rebellionem car-
nis: (Genes. ii, 14.)

5. Quartò, quod ob varios fines instituta sit. Primò,
ut esset signum foederis, seu pacti inter Deum et Abra-
ham cum suis posteris: Gen. xvii, 11: «Ut sit signum
«foederis inter me et vos.» Hoc autem foedus ex parte Dei
tale est: «Ut sim Deus tuus, et semen tui post te.» Ex
parte Abrahami: «Et tu ergo custodies pactum meum,
«et semen tuum post te in generationibus suis.» Uno ver-
bo: Deus promittebat Abrahamo, et posteris ejus perpe-
tuam protectionem: hi vicissim promittebant Deo obe-
dientiam, et legis observationem. Secundò, ut esset si-
gnum fidei Abrahæ, et justitiæ per fidem adeptæ: (Rom.
iv, 11.) Tertiò, ut esset typus seu figura Baptismi:
(Col. ii, 11.) Nam sicut Baptismus est signum, quo
christiani distinguuntur à non christianis; ita circumci-

sio fuit signum , quo iudei distinguebantur ab aliis gentibus. Et sicut nemo potest usurpare alia christianorum sacramenta , nisi prius sit baptizatus ; ita nemo poterat usurpare sacramenta Mosaica , nisi prius fuisset circumcisus. Denique , sicut susceptio Baptismi est quædam protestatio fidei christianæ ; ita susceptio circumcisionis fuit quædam protestatio fidei Abrahæ. Vide D. Th. 3, p. q. 7, art. 1.

6. Dubia sunt hæc : Primo , an circumcisione debuerit fieri cultro lapideo ? Secundo , quare Moyses non circumcidet filium suum ? Tertio , quare iudei non fuerint circumcisi in deserto per 40 annos ? Quartio , an etiam gentiles debuerint circumcidere ? Quinto , an licuerit circumcidere filios gentilium , invitatis parentibus , et alia similia , de quibus Vasquez in 3. p. disp. 163 , cap. 3, et disp. 164 , cap. 4, et disp. 165 , cap. 8. Et Cornelius in cap. iv Exodi v. 24 et in cap. xvii Genes. v. 12 et alii.

7. Praecipua dubitatio est , an etiam circumcisione fuerit instituta in remedium peccati originalis : et consequenter , an contulerit gratiam justificantem ? Multi affirmant eum Augustino. Alii rectius negant cum Justino , Irenæo , Chrysostomo , ut Bellarminus lib. 2 de Sacramentis cap. 15 et 17 , et Vasquez in 1. 2. disput. 130 , cap. 2. Et probatur primò ex illo Genesis xvii, 10: «Hoc est pactum meum , quod observabitis inter me et vos .» Circumcidetur ex vobis omne masculinum , et circumcidetis carnem præputii vestri , ut sit in signum federis inter me et vos .» Ubi assignatur finis , ob quem instituta fuit circumcisione , et nulla fit mentio remedii contra peccatum originale .

8. Secundo ex illo Rom. iii, 4: «Quid ergo amplius iudeo est ? aut quæ utilitas circumcisionis ? Multum quidem per omnem modum , quia credita sunt illis eloquia Dei .» Ubi Apostolus ex professo querit , quid circumcisione profuerit iudeis ? Nec dicit profuisse ad remissionem peccati originalis ; (quod tamen maximè dicere debuisset , si verum esset) sed solùm ad hoc profuisse , ut iudei per circumcisionem separati à gentilibus , acciperent legem Mosaicam .

9. Idem docent ipsi met iudei , præsertim Philo in libro

de circumcisione , et Josephus Antiquit. cap. 12 , qui ambo rerum judaicarum fuerunt peritissimi. Accedit duplex ratio : Una , quia circumcisione debebat differri usque ad octavum diem. Si ergo fuisset remedium peccati originalis , omnes infantes , qui moriebantur ante octavum diem , caruisserent illo remedio , quod est durum asserere. Altera , quia iudei per 40 annos in deserto non fuerunt circumcisi : (Josue v. 6.) Quis autem credit remedium peccati originalis tamdiu fuisse neglectum , sciente et consentiente Moyse .

10. Solet objici illud Gen. xvii, 14: «Masculus , cuius præputii caro circumcisa non fuerit , delebitur anima illius de populo suo , quia pactum meum irritum fecit .» Ex quo colligit Augustinus omnes masculos non circumcisos perire , quia peccarunt in Adamo , et irritum fecerunt pactum de non comedendo fructu arboris : circumcisos autem non perire ; quia per circumcisionem libertati sunt ab illo peccato. Respondeo : Illud pactum , cuius ibi fit mentio , non est pactum de fructu arboris non comedendo , ut patet ex Augustino ; sed est pactum , quod inter Deum et Abrahamum ejusque posteros initum fuit , ut ante explicavi. Est igitur hic sensus : Quicumque masculus ex posteris Abrahæ non fuerit circumcisus , non censembitur pertinere ad populum Dei electum , quia feci hoc pactum cum Abrahamo , et posteris ejus , ut nemo nisi circumcisus , ad populum Dei admittatur .

11. Secundo objicitur : circumcisione fuit figura Baptismi ; at Baptismus institutus est in remedium peccati originalis ; ergo et circumcisione . Respondeo : Non sequitur , ut patet in hoc simili discursu : agnus paschalis fuit figura Eucharistiae ; at Eucharistia instituta est ad conferendam gratiam ex opere operato ; ergo et agnus paschalis . Vel in hoc : Salomon fuit figura Christi ; at Christus est Redemptor humani generis ; ergo et Salomon . Vel in hoc : Synagoga fuit figura Ecclesia ; at Ecclesia est catholicæ seu universalis ; ergo et Synagoga . Ratio est , quia figura in duobus deficit à re figurata : 1. Quod non repræsentet rem figuratam in omnibus , sed in aliquo tantum : 2. Quod in eo ipso , in quo illam repræsentat , imperfectione sit quam res figurata : v. g. circumcisione est figura

Baptismi. In Baptismo multa spectari possunt: 1. Quod sit signum discernens seu segregans christianos ab aliis: 2. Quod conferat gratiam sanctificantem, et ea mediante, tollat peccatum originale: 3. Quod fiat per ablutionem aquæ: 4. Quod perficiatur per invocationem sanctissimæ Trinitatis. Circumcisio non est figura Baptismi in his omnibus, sed tantum in primo: Et in eo ipso adhuc deficit. Est enim carnale signum, discernens iudeos ab aliis: Baptismus est spirituale signum, discernens christianos à non christianis. Item Baptismus est signum necessarium ad salutem, quia nemo sine Baptismo salvare potest: (Jo. iii, 5.) Circumcisio non est signum necessarium ad salutem, quia niniuitæ et alii sine circumcisione salvati sunt.

42. Eodem modo manna est figura Eucharistie. At in Eucharistia multa spectari possunt: 1. Quod sit cibus et potus: 2. Quod contineat verum corpus et sanguinem Christi: 3. Quod conferat gratiam justificantem: Et plura alia. Manna non repräsentat Eucharistiam in his omnibus, sed in eò quod sit cibus. Et in hoc ipso deficit. Non enim est cibus animæ, sicut Eucharistia; sed tantum corporis. Neque confert immortalitatem, sicut Eucharistia; sed relinquit hominem mortalem: Jo. vi, 48: «Patries vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. Hic est panis de caelo descendens; ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.» Idem dicendum est de Salomone respectu Christi et de Synagoga respectu Ecclesiæ.

43. Ex hoc duplice defectu satis appareat non licere argumentari à re figurata ad figuram secundum æqualitatem aut paritatem; sed tantum secundum quamdam analogiam, qualis est inter umbram et corpus: inter rudem delineationem imaginis, et perfectam imaginem. Itaque non valent hæ consequentiæ: Primo circumcisio est figura Baptismi; at Baptismus tollit peccatum originale; ergo et circumcisio. Secundo Baptismus spiritualiter discerit christianos ab aliis: ergo et circumcisio. Tertiò Baptismus fit per ablutionem aquæ, et invocationem Sanctissimæ Trinitatis; ergo et circumcisio. Hæc tamen valet: Circumcisio est figura Baptismi; ergo debet esse aliqua

analogia inter utrumque, qualis est inter umbram et corpus; inter inchoatum et perfectum. Haec in eo consistit, quod sicut circumcisio in carne distinguit iudeos à gentilibus; ita Baptismus in anima distinguit christianos à non christianis, nempe per spiritualem caracterem, quia animæ indeboliliter impressum est.

44. Tertiò objicitur: Non potest assignari aliud remedium peccati originalis in veteri Testamento quam circumcisio: vel, si potest, assignetur? Respondeo: Assignetur hujusmodi remedium pro fœminis, quæ non circumcidebantur; tunc assignabo pro masculis. At si nos latet, quo remedio usæ sint fœminæ: quid mirum si lateat, quo remedio usi sint masculi? Iudei debebant utrumque scire per traditionem. Nam ex Scriptura nihil certi haberri potest. Vide quæ cap. 4, q. ult. de traditionibus dicta sunt.

QUÆSTIO V.

Quid statuendum sit de purificationibus ab immunditia legali?

1. Iudei, qui contraxerant immunditiam legalem, debabant purificari, antequam admitterentur vel ad ingressum templi, vel ad sacras oblationes, vel ad aliorum consortium. De hac purificatione breviter dicendum est per sequentes quæstiunculas.

2. Quæres: Quinam secundum legem Mosaiicam erant immundi? Resp.: Erant duplices immundi: Alii in se: alii ex contactu rei immundæ. In se immundi erant hi: 1. Puerperæ, (Lev. xii:) 2. Leprosi, (Lev. xiii et xiv:) 3. Seminisfui, (Levit. xv, 2;) 4. Polluti ex coitu, sive legitimo, sive illegitimo, (Levit. xv, 16;) 5. Menstruatae, (Levit. xv, 19;) 6. Hemorroissæ, id est, quæ multis diebus patiuntur fluxum sanguinis extra tempus menstruale, (Levit. xv, 25.)

3. Ex contactu autem rei immundæ fiebant immundi, qui sequuntur: 1. Qui tangebant leprosos, seminisfuios, pollutos ex coitu, menstruatas, hemorroissas, aut illorum vel illarum vestes, aut sedilia, ut patet ex locis allegatis: 2. Qui tangebant reptilia, aut alia animalia im-

munda, quibus non licebat vesci, (Levit. xi, 43:) 3. Qui tangebant cadavera animalium immundorum, (Levit. xi, 24:) 4. Qui tangebant cadavera animalium munderum, quæ sponte erant mortua, (Levit. xi, 39:) 5. Qui ingrediebantur cadavera, aut ossa, aut sepulchra hominum mortuorum, (Num. xix, 11:) 6. Qui tangebant domum vel tentorium, in quo jacebat mortuus, (Num. xix, 14:) 7. Qui tangebant aquas expiationis, quibus immundi expiabantur, (Num. xix, 21.)

4. Quæres 2: Quomodo purificabantur, qui erant immundi in se? Respondeo: Non omnes eodem modo. Puéræ purificabantur hoc modo: Si peperissent masculum, immundæ erant septem diebus, et manebant triginta tribus diebus in sanguine purificationis; et tunc offerebant agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbae sive turturam pro peccato. Vel, si pauperes essent, duos turtures tantum, vel duos pullos columbarum. Si autem peperissent fœmellam, immundæ erant quatuordecim diebus, et sexaginta sex diebus manebant in sanguine purificationis; et tunc offerebant pro fœmella, sicut pro masculo, (Levitici xii per tot.)

5. Leprosi, antequam curata esset lepra, jubebantur hæc præstare: 1 habere vestes dissutas: 2 caput nudum: 3 os veste contextum: 4 clamare, sordidos se esse, (Levit. xiii, 44.) Quando autem curata erat lepra, expiabantur hoc modo: 1. Sacerdos aspergebat illos sanguine passeris per alium passerem alligatum baculo cedrino cum coco et hyssopo; et mox passerem vivum permittebat avolare: 2. Ipsimet lavabant vestes suas, radebant pilos corporis, ac deinde lavabant seipsos: 3. Die octavo, si divites erant, offerebant agnum pro delicto, et agnum pro peccato, et ovem anniculam in holocaustum cum tribus decimis similæ, et olei sextario. Sin pauperes, offerebant agnum pro delicto, et duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum pro peccato, et alterum in holocaustum cum tribus decimis similæ, et olei sextario: 4. Sacerdos sanguine agni tingebat aurum illorum dextram, et pollices dextræ manus et pedes: 5. Ex oleo aspergebat septies coram tabernaculo: reliquum olei fundens super extrellum auriculæ dextræ,

et super pollices manus ac pedis dexteri, et super caput, (Levit. xv per totum.) Simili modo lustranda erat vestis aut domus, quando à lepra erat curata.

6. Seminiflui, id est, qui durantem seminis fluxum patiebantur ex debilitate naturæ, debebant sic purgari: Quando sanati erant, numerabant septem dies, et tunc lotis vestibus, ac toto corpore erant mundi. Die autem octavo offerebant duos turtures, vel duos pullos columbarum: unum pro peccato, et alterum in holocaustum. (Levit. xv, 13.)

7. Polluti ex coitu (sive viri, sive fœminæ) lavabant totum corpus aqua, et erant immundi usque ad vesperam, (Levit. xv, 16.) Menstruatae septem diebus separabantur, (Ibid. v. 19.) Hæmorroissæ quando sistebatur sanguis, numerabant septem dies, sicut seminiflui, et octavo die offerebant duos turtures, vel duos pullos columbarum: unum pro peccato, et alterum in holocaustum, (Ibidem v. 28, 29.)

8. Quæres 3: Quomodo purificabantur, qui erant immundi ex contactu rei immundæ? Respondeo: Hæc serè regula servabatur. Eo die, quo tangebant rem immundam, manebant immundi usque ad vesperam, seu usque ad solis occasum, et loti aqua expiabantur, ut patet Levit. xv, ubi hæc verba repetuntur: «Qui tetigerit (hanc vel illam rem immundam) lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperam.» Excipiebant tamen, qui siebant immundi ex contactu mortui, vel morticini, vel sepulchri hominis mortui. Nam illi manebant immundi septem diebus, et die tertio et septimo aspergebantur aqua lustrali, et sic expiabantur, (Num. xix, 11.)

9. Quæres 4: An omnes immundi, quamdiu erant immundi, debuerint extra castra habitare? Respondeo: Omnes quidem arcebantur ab ingressu templi, et à sacris oblationibus; non tamen omnes ejiciebantur extra castra, sed hi soli: Prind leprosi, seminiflui et polluti super mortuos: (Num. v, 2:) Secundo polluti ex nocturno somnio, (Deut. xxiii, 10:) Præter hos immundos, omnes omnino, sive mundi, sive immundi, debebant egredi castra, quoties ibant ad requisita naturæ juxta illud

Deuter. xxiii, 12: «Habebis locum extra castra, ad quem egressariis ad requisita naturæ, gerens paxillum in balteo: Cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies quo revelatus es.» Idque duas ob causas, ut ibidem insinuatur: 1, ut castra servarentur munda contra morbos: 2, propter honorem Aræ fœderis, in qua Deus habitabat in medio castrorum.

10. Quæres 5: An omnes immundi, qui cocontrahebant immunditiam legalem, simul contraxerint peccatum? Vel: An omnis immunditia legalis (erat enim duplex immunditia hebræorum,) fuerit peccatum? Respondeo: Non omnis erat vetita præcepto Dei, ut comedere carnes immundas, sanguinem, adipem: (Levit. xi per totum.) Item comedere morticinum, vel lanijatum à bestiis, (Levit. xxii, 8.) Item tangere morticina immundorum, et tangere reptilia: (Levit. xi, 43.) Igitur per horum esum, vel contactum non tantum contrahebatur immunditia legalis, sed etiam peccatum. Altera immunditia non erat vetita præcepto Dei, sed solùm indicata et statuta; ut tangere leprosum, vel seminiflum, pati lepram, fluxum seminis, menstrua. Nam de his non dicitur: *ne tangatis ea, sed, qui tetigerit, immundus erit*: unde hæc non erant peccata, sed tantum inducebant irregularitatem legalem. Vide Cornelium in caput 5 Levitici.

11. Quæres 6: Qualis erat illa aqua, qua immundi aspergebantur et mundabantur? Respondeo: Erat aqua lustralis, seu aqua lustrationis, vel expiationis, cui cineres russæ vaccæ erant infusi. Fiebat autem hoc modo: Sacerdos accipiebat russam vaccam sine macula, quæ non portaverat jugum. Hanc immolabat extra castra, et totam comburebant cum ligno cedrino, cocco bis tincto et hysopo. Illius cineres collecti spargebantur in aquam vivam, id est fontanam, seu fluentem. Et tunc aqua illa cineribus inspersa adhibebatur ad immundos purificandos: (Num. xix, 2.)

12. Nota 4: Hæc vacca in deserto immolabatur extra castra. In terra vero Palæstina immolabatur Jerosolymis extra portam. Et inde cineres deferabantur ad singula oppida, ut ubique haberent aquam lustrationis pro usu quotidiano. Omnes enim immunditiæ per hanc aquam

tollebantur, ut colligitur ex illo Hebr. ix, 13: «Si enim sanguis bircorum, et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis etc.»

43. Nota 2: Tradunt hebræi, et ex eis Burigiensis addit. 2 in c. 19 Num., quod sex tantum vaccæ russæ fuerint immolate per totam durationem à Moyse usque ad Christum. Prima tempore Moysis: Secunda tempore Esdrae: Tertia et quarta tempore Simeonis justi, qui fuit Pontifex per annos octoginta: Quinta et sexta tempore Joannis Pontificis, qui fuit pater Mathathia, à quo descendederunt Machabæi. Quod tamen non est verisimile. Nam pauci cineres unius vaccæ, quæ tempore Moysis immolata est, non poterant sufficere per tot annos, quot inter Moysen et Esdram elapsi sunt præsertim pro tanta judæorum multitudine, et pro quotidianis purificationibus, quæ ex præcepto Dei fiebant. Unde verisimilius est quod tradunt Lyranus et Cornelius, singulis annis unam vaccam esse immolatam.

14. Quæres 7: Quid significabant tot ac tam diversæ purifications judæorum? Respondeo: Erant figuræ sacramenti Pœnitentiae, et significabant, quam feria futura esset contritio, confessio, purificatio et munditia christianorum: quam accuratum examen conscientiæ; quam diligens solicitude ad eluendam vel minimam labeculam animæ.

CAPUT XV.

DE OBSERVANTIIS LEGALIBUS.

Observantiæ legales, quibus judæi discernebantur à gentilibus, erant variæ: 1. Discretio ciborum mundorum ab immundis: 2. Abstinencia à sanguine et adipe: 3. Jejunia: 4. Vota: 5. Juramenta: 6. Solemnitates festorum: 7. Annus remissionis: 8. Jubilæum: 9. Rasio vel tonsio capitum ac barbæ: 10. Certus usus vestium. Vide Divum Thom. in 1. 2, quæst. 102, artic. 6. Dicam aliquid de singulis.